

Датум: 08.07.2016 год.

Време: 17:00

Место: Канцеларија на „Еуромакс Ресорцес ДОО“ во Струмица

Предмет: Состанок со претставници на Здружението за заштита на животната средина „Екочукар Грин“, с. Иловица, Босилово

Присутни:

Еуромакс Ресорцес:	Алан Бејкер (АБ), раководител на проект и изградба Драги Пелтечки (ДП), локален раководител на проект Анета Донкова-Петрушова (АДП), раководител на администрација и човечки ресурси Марија Рашковска (МР), преведувач Јана Никодиновска (ЈН), менаџер за корпоративни и правни работи
Универзитет „Гоце Делчев“:	Проф. д-р Зоран Панов (ЗП), раководител на катедра за површинска експлоатација Проф. Д-р Благој Голомеов (БГ), раководител на катедра за минерална технологија Проф. д-р Дејан Мираковски (ДМ), раководител на катедра за логистика и животна средина
Биомастер:	Проф. д-р Бранко Мицевски (БМ)
Екочукар Грин:	Доне Јанев (ДЈ), претседател Атанас Јанев (АЈ) Проф. д-р Душко Спасов (ДС) Бојана Дулгерова (БД) Ристо Василев (РВ) Ѓорги Стоилов (ЃС)
Имиџ ПР:	Магдалена Михајлоска (ММ) Александар Деловски (АД)

Претходни активности

На 1 јули 2016 година, „Екочукар Грин“ (ЕЧГ) достави покана до „Еуромакс Ресоурцес ДОО“ (Еуромакс) за средба помеѓу претставници на Еуромакс и членството на организацијата која би се одржала на 3 јули 2016 година. Средбата беше иницирана со цел да се дадат одговори на прашањата и тврдењата кои се изнесоа на јавната расправа за оцената на влијанието врз животната средина за проектот за бакар и злато „Иловица-Штука“, одржана на 23 јуни 2016 година во Босилово. Со оглед на краткиот рок за организирање на средбата, Еуромакс предложи истата да биде закажана за петок, 8 јули 2016 година и на неа да присуствуваат избрани претставници од Еуромакс кои учествуваа во подготовката на оцената на влијанието врз животната средина, а со тоа би се овозможило давање посеопфатни одговори. Исто така, Еуромакс предложи на состанокот да присуствуваат помал број избрани претставници од ЕЧГ за да се постигне поголема ефективност во комуникацијата, а беше договорено да се изготви и записник од состанокот.

Состанок, 8 јули 2016 година

Состанокот го отвори Драги Пелтечки и им се заблагодари на сите присутни за времето што го издвоиле да земат учество. Дончо Јанев ги претстави присутните претставници од ЕЧГ и достави записник со список на барања од состанокот на членството на организацијата, одржан на 3 јули 2016 година. Тој побара Еуромакс да го потврди приемот на записникот и да одговори на барањата во најкраток можен рок за да можат одговорите да ги пренесат на членството. Драги Пелтечки одговори дека Еуромакс ќе го потврди приемот и соодветно ќе одговори на прашањата. По претставувањето на останатите присутни, состанокот продолжи со прашања од Наце Јанев.

Прашање/барање: Да се направат испитувања на куќите кои се од поодминат датум на градење, како и на плевните и на другите објекти, кои би можел да претрпат сериозни оштетувања од минирањата, и дали има конечна пресметка како тие минирања би се почувствувале во населените места?

Зоран Панов одговори дека површинскиот коп „Иловица-Штука“ ќе се развива со полуэтажи со висина од 10 метри кои потоа ќе се спојуваат во една заедничка етажа со висина од 20 метри. Тој додаде дека на површинскиот коп ќе се користат мински дупчотини со пречник од 127 милиметри и дека, според предложената шема на дупчење и минирање, ќе се користи релативно мала количина на експлозив. Исто така, при минирањето ќе се користат милисекундни забавувачи на детонацијата и неелектрично иницирање на минското полнење со што сеизмичкиот ефект од минирањето ќе се сведе на минимум. ЗП додаде дека со модерните техники на минирање е исфрлена употребата на детонаторскиот фитил што бил главна причина за сеизмичките и звучните ефекти од минирањето во минатото. Во однос на фреквенцијата на минирањето, ЗП спомна дека е испланирано да се врши само по едно минирање на ден во текот на експлоатацијата и дека времето на минирањето ќе биде однапред познато и објавено. Вообичаено, минирањата се вршат околу 12

или 13 часот, а минирања нема да се вршат за време на црковни миси, религиозни празници или културни манифестации кои ќе се случуваат во Иловица и Штука. Во однос на сеизмичкиот ефект од минирањето, ЗП додаде дека ефектот ќе биде минимален и поради фактот што идниот површински коп се наоѓа зад ридот Чукар кој претставува природна бариера што ќе го спречува ширењето на сеизмичките бранови. Дополнително на тоа, сеизмичките бранови (кои се одредена форма на звучни бранови) ослабуваат со нивното оддалечување од изворот и може да се прошират на растојание од најмногу 300-400 метри. ЗП додаде дека со денешните модерни техники на минирање и со одредени специјални техники на минирање може да се минира и во затворена просторија без притоа да се оштетат прозорците во просторијата. Во однос на стабилноста на косините на површинскиот коп, ЗП елаборираше дека е извршена статичка и динамичка анализа на објектот и додаде дека двете анализи покажале дека структурата ќе биде стабилна. ЗП нагласи дека дури и да дојде до појава на одредена нестабилност на косините на површинскиот коп како резултат на многу силни сеизмички настани (земјотреси), евентуалното свлекување на земјиштето што би настанало во такви ситуации би било ограничено само на зоната на површинскиот коп и свлекувањето би настанало во самиот коп без да бидат засегнати околните површини.

Ристо Василев елаборираше дека од минирањата кои се вршени при изградбата на браната на акумулацијата „Иловица“ се оштетени доста градби во Иловица и Штука. Тој спомна дека населението се жалело за настанатите штети пред надлежните институции, но заклучи дека жалбите не биле уважени и штетите на биле признаени. РВ додаде дека населението се плаши дека истото може да се случи и со предложениот рудник за бакар и злато „Иловица-Штука“ и додаде дека, доколку настанат оштетувања на градбите како резултат на работењето на рудникот, населението мисли дека повторно нема да може да добие правично решение.

Драги Пелтечки ги потенцираше тврдењата на Зоран Панов околу минималните ефекти од минирањето и додаде дека, и покрај тие наоди, Еуромакс сепак се обврзува да изврши истражување на состојбата на градбите (куќи, плевни, помошни простории) во населените места Иловица и Штука пред почетокот на изградбата на рудникот, со што ќе се документира моменталната состојба на сите тие градби со фотографски и писмени записи. ДП додаде дека тоа ќе претставува основна состојба што потоа ќе се користи како репер за споредување доколку се утврдат одредени оштетувања на објектите во текот на работењето на рудникот. Во однос на евентуалните жалби за оштетување на објектите, ДП нагласи дека Еуромакс има т.н. постапка за поплаки со која сите засегнати граѓани може да покренат жалба кај Еуромакс доколку сметаат дека на некој начин се оштетени од функционирањето и работата на проектот „Иловица-Штука“. ДП додаде дека постапката за поплаки е формулирана на тој начин што решението што ќе биде понудено мора да биде прифатливо и за двете страни и тоа решение ќе биде валидно само доколку двете страни се согласат дека го прифаќаат. ДП потенцираше дека тие постапки се во согласност со барањата на ЕБОР како акционер во проектот и на другите финансиски институции кои се согласија да обезбедат финансирање за проектот. Еуромакс е обврзан да ги почитува тие барања и да постапува по нив, а реалното и фер спроведување на тие барања и постапки ќе биде под постојан надзор на тие финансиски институции.

Прашање: Дали е направено пресметување до која оддалеченост би летала прашината од ископувањата во зависност од брзината на ветерот?

Дали се направени испитувања колку и на каква оддалеченост би летала прашина од хидројаловиштето за време на работата на рудникот, како и после затворањето на рудникот, кога тоа ќе биде само сува прашина, и тоа збогатена со цијанид и останати отрови?

Дејан Мираковски елаборираше дека во оцената на влијанието на животната средина е направена детална анализа и модели на дисперзија на прашината земајќи во предвид повеќе фактори. Тој нагласи дека при анализата е користен современ софтвер за моделирање на дисперзијата на прашината наречен Aegomod кој во своите истражувања го користи и американската агенција за заштита на животната средина US EPA. ДМ додаде дека во моделите е направена анализа на стапката на таложеење на прашината и на количеството наталожена површина на 1 метар квадратен почва, а исто така е направена анализа и на дисперзијата на суспендираните честички прашина, односно честичките прашина кои лебдат во воздухот. Во моделот се вклучени и податоци за метеоролошките параметри (правец и брзина на ветер, врнежи, температура, релативна влажност) и анализата покажува дека влијанието од прашината како резултат на работењето на проектот е минимално. ДМ нагласи дека анализата на постојните услови во однос на квалитетот на воздухот укажува на концентрација на цврсти честички прашина од околу 10 микрограми на метар кубен во околината на проектот. Со моделирањето е утврдено дека работењето на проектот ќе создава дополнителни 14-15 микрограми на метар кубен цврсти честички прашина, што значи дека збирната концентрација би изнесувала околу 25 микрограми на метар кубен, што е далеку помалку од законски дозволената концентрација од 50 микрограми на метар кубен. Во однос на дисперзијата на лебдечката прашина, ДМ нагласи дека честичките со големина од 10 микрометри може да се распространат на растојание од најмногу 1,5 километри од изворот доколку ги носи ветрот, а доколку нема ветер, тие честички се распространуваат на растојание од најмногу 300-400 метри од изворот. ДМ потенцираше дека најкритичните места во однос на прашината ќе бидат на самата локација на проектот, односно на пресипните места за товарање/истоварање на рудата, локацијата на дробилката и депото за здробена руда и наведе дека Еуромакс треба да преземе мерки за супресија т.е. односно потиснување на прашината токму на тие места. ДМ нагласи дека во принцип рудниците не се објекти кои ја загадуваат околината со прашина од причина што минералната прашина нема способност да патува далеку и најчесто се таложат во непосредна близина на објектот. ДМ исто така истакна дека Оцената на влијанието врз животната средина е јавно достапна за сите на веб страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање како и на веб страницата на Еуромакс и сите заинтересирани имаат можност да ги преземат документите и пошироко и подетално да се запознаат со нивната содржина.

Прашање: Дали се направени испитувања за загаденоста во воздухот од пареата која ќе се крева од хидројаловиштето која ќе биде загадена со цијанид и останати отровни супстанции кои ќе се користат?

Дали има техничка можност, цијанидот кој што ќе се користи во обработката на рудата, после процесот на обработка да може да се одвои од јаловината и да се складира на друго место кое нема да е блиску до населените места?

Благој Голомеов елаборираше во однос на технологијата на подготовка на минералните сировини. Тој нагласи дека се работи за класична подготовка на минералната сировина со користење на техника наречена флотација и додаде дека целокупната количина на руда најпрво поминува низ круг на флотациски ќелии во кои се врши флотирање во неколку степени и како краен производ се добива бакарен концентрат со одредена содржина на злато. БГ наведе дека мал дел од јаловината од процесот на флотација (околу 10% од вкупната количина на рудата) ќе се третира со цијанид во процес наречен јаглен во излужен раствор (carbon in leach). БГ објасни дека процесот на обработка на рудата со цијанид ќе биде целосно затворен процес и додаде дека процесот на лужење ќе се одвива во круг на лужење во затворени резервоари каде мал дел од јаловината (10%) со содржина на злато од процесот на флотација ќе се меша во раствор од цијанид, при што се добива раствор збогатен со злато. Тој додаде дека раствореното злато се адсорбира во раствор од активен јаглен, а осиромашениот раствор од кој е одземено златото потоа се спроведува до постројката за уништување на цијанидот и од таму на хидројаловиштето. Јагленот богат со злато понатаму се обработува низ процеси наречени елуација и електрорафинирање при што се добиваат прачки получисто злато, а самиот јаглен се регенерира и повторно се употребува во процесот. БГ нагласи дека уништувањето на цијанидот се постигнува во сериски поврзани резервоари за уништување кои се протресуваат и во нив се додава воздух. Тој нагласи дека предложеното истекување на јаловина во хидројаловиштето ќе содржи нивоа на цијанид под законските граници. Тестирањето покажува дека нивоата ќе бидат помалку од 0.000025% CN_{wad} (соединенија од метали и цијанид растворливи во слаба киселина) наспроти законската граница од 0.0001% CN_{wad} (соединенија од метали и цијанид растворливи во слаба киселина), што значи околу 40 пати помалку од пропишаното со закон. БГ истакна дека и останатите рудници во Македонија, како „Саса“ и „Злетово“, во производните процеси користат цијанид во мали и законски дозволени количини и дека тоа е неопходен реагенс кој се користи во рударската индустрија за подготовка на металичните минерални сировини. БГ потенцираше дека денешната законска регулатива за заштита на животната средина е многу поригорозна во споредба со минатото и наведе дека инспекциските органи имаат овластување да вршат постојан надзор на работата на рудниците и да спречат појава на зголемени емисии на штетни материи од тие постројки. Исто така, стандардите на Европската банка за обнова и развој наметнуваат барања и строги критериуми за заштита на животната средина и финансирањето за проектот нема да се обезбеди доколку тие стандарди не се почитуваат. БГ истакна дека стандардите на ЕБОР за зачувување на животната средина се построги и од домашните и затоа не треба да има никакви сомневања околу исполнувањето на обврските и почитувањето на тие стандарди. БГ потенцираше дека сите тие јадат зеленчук од струмичките

полиња, вклучувајќи ги и нивните деца, и додаде дека нема да дозволат една стопанска дејност да замре, а друга да се развива. Целта е двете гранки, земјоделството и рударството, да се развиват паралелно и тоа да носи големи придобивки од типот на вработувања и локален развој. БГ елаборираше и за браната на хидројаловиштето и за начинот на таложеење на хидројаловината при што објасни дека браната на хидројаловиштето ќе се изгради од отпадниот руднички камен и дека тоа ќе биде класичен хидротехнички објект кој со своите статички карактеристики ќе биде сличен на браните на акумулациите за вода. БГ додаде дека возводното лице на браната ќе биде обложено со геомембрана за да се спречи продор на води од хидројаловиштето низ телото на браната. Тој објасни дека фините честички на хидројаловината за 3-4 години ќе се наталожат на дното на хидројаловиштето и ќе ги затворат сите пукнатини во карпестата маса и со тоа ќе се спречи продирање на водите од хидројаловиштето во подземните води. БГ наведе дека камено-насипните брани како што ќе биде таа на хидројаловиштето на рудникот „Иловица-Штука“ овозможуваат одреден степен на исцедување низ нив, но за таа цел, под главната брана ќе има помала брана која ќе ги задржува ваквите исцедни води кои би продреле низ телото или страничните сидови на браната. Собраните исцедни води во таа брана со пумпи ќе се враќаат назад во процесот на подготовка на рудата. Еуромакс се обврзува да се грижи за следењето на животната средина и долг период по затворањето на рудникот, при што ќе се ангажираат луѓе кои ќе бидат задолжени да го вршат надгледувањето по затворањето на постројката.

БГ зборуваше и за придобивките кои неминовно ќе се почувствуваат кај локалното население, па и пошироко како резултат на работењето на рудникот „Иловица-Штука“ и како пример пак го наведе рудникот „Саса“, каде населението има големи придобивки од работењето на тамошниот рудник за олово и цинк во поглед на реализирање и финансирање на проекти во заедницата на предлог на локалното население. БГ додаде дека станува збор за сериозен проект и сериозна инвестиција значајна за цела Македонија.

Прашање околу уништувањето на шумите и речните текови и загадувањето на водите

РВ нагласи дека е сведок на секојдневно уништување на шумите во околината на Иловица и Штука и додаде дека за тоа треба да се преземат мерки бидејќи уништувањето на шумите може да има влијание врз климата и воопшто врз квалитетот на животот на населението. Тој исто така изрази загриженост поради тоа што со проектот „Иловица-Штука“ ќе се загадат двете реки во подрачјето, Јазга и Штука, а нагласи и дека чистата вода е императив за сите.

Драги Пелтечки нагласи дека сечењето на шумите што во моментот се одвива во зоната на концесискиот простор на Еуромакс го врши „Македонски шуми“, ПШС „Беласица“, Струмица и дека тоа е веројатно дел од нивните годишни планови за редовна сеча. ДП наведе дека за потребите на изградбата на објектите на рудникот „Иловица-Штука“ ќе биде исечен само тој дел од шумата што е неопходно да се исече, додека сите други области под шума ќе останат недопрени. Според договорот со „Македонски шуми“, а и според законските барања, Еуромакс е обврзан да плати соодветен надоместок за уништувањето на шумата, додека пак „Македонски шуми“ се обврзани да

пошумат трипати поголема површина од онаа што е обесшумена. Обврската за пошумувањето е исклучително на „Македонски шуми“ и Еуромакс нема никакво влијание врз нивните внатрешни одлуки.

Во однос на водите на реките Јазга и Штука, Драги Пелтечки наведе дека во коритото на реката Штука ќе биде изградено хидројаловиштето за депонирање на јаловината од процесот на флотација. За да се спречи влијанието на хидројаловиштето врз водите на реката Штука, во горниот тек, реката ќе биде зафатена со предбрана од каде ќе се изгради бетонски канал за пренасочување на р. Штука со должина од околу 4 километри. Со тој канал, водите на реката Штука од горниот тек ќе се донесат директно во долниот тек и ќе се избегне водата од р. Штука да дојде во допир со водите од хидројаловиштето со што заштитата на реката во тој дел ќе биде максимална. Во однос на река Јазга, ДП објасни дека во една од притоците на р. Јазга ќе биде сместена постројката за примарно дробење на рудата. Тој додаде дека притоката ќе биде заштитена на тој начин што ќе се изгради затворен канал низ кој протокот на притоката ќе се спроведе под самата постројка за дробење. ДП додаде дека по затворањето на објектот, во самиот површински коп ќе се создаде езеро од приливот на подземни вози и од врнежите. Според проектот, предвидено е водите од езерото да се прелеат во коритото на река Јазга по околу 34 години од затворањето. За да се спречи водата од езерото да дојде во допир со водите на река Јазга, предвидено е водата од езерото да се зафаќа и со цевковод да се носи во нова пречистителна станица (не во постоечката пречистителна станица) и таму да се прочистува. Така прочистената вода ќе биде со таков квалитет што ќе може да се користи за наводнување или пак ќе може да се испушта во акумулацијата „Иловица“. ДП елаборираше и за плановите на Еуромакс за снабдување на проектот со вода од акумулацијата „Турија“, при што нагласи дека водата од акумулацијата „Турија“ ќе биде достапна и за населението од Иловица и Штука. ДП објасни дека Еуромакс планира соработка со Водостопанство „Струмичко поле“ за реконструкција на каналот „Турија“ со што каналот ќе се претвори во цевковод под притисок од каде, покрај вода за наводнување, ќе се доставува и вода до акумулацијата „Иловица“ за потребите на Еуромакс, како и до филтер станицата во Иловица за вода за пиење за населените места кои се приклучени на филтер станицата. ДП наведе дека општина Босилово, со поддршка на Еуромакс, спроведува проект за целосна замена на водоводната мрежа во Иловица и Штука, со што сите домаќинства во овие две населени места ќе може да се приклучат на филтер станицата во Иловица и ќе имаат пристап до чиста вода за пиење. Исто така, ДП додаде дека општина Босилово, повторно со поддршка на Еуромакс, ќе ја надгради мрежата за снабдување со техничка вода во двете населени места за да можат сите домаќинства да добијат пристап и до техничка вода. ДП заклучи дека на тој начин ќе се реши долгогодишниот проблем со водоснабдувањето во двете населени места кои досега се снабдуваа со вода за пиење од селските зафати и чешми иако водата од тие извори е со незадоволителен квалитет, за што и присутните потврдија.

Прашање околу можната хаварија на браната и хидројаловиштето и појавата на поплави

Драги Пелтечки најпрво нагласи дека проектот за браната на хидројаловиштето е изработен од Градежен факултет во Скопје и дека при проектирањето се земени во предвид сеизмичките ризици од силни земјотреси и ризиците од големи поплавни води. ДП потенцираше дека проектот за браната е ревидиран од три големи странски консултантски компании и кај сите три компании проектот успешно ја поминал ревизијата. Во однос на појавата на поплавни води и ризикот што е поврзан со тоа, ДП објасни дека при анализата на тој ризик била побарана и анализа од метеоролошката служба на Велика Британија за ризикот од поплави при најголеми можни врнежи кои би можеле да наврнат за 24 часа. Браната на хидројаловиштето е проектирана со т.н. капацитет за ретензија со кој се обезбедува простор во акумулацијата што може да ја прими поплавната вода од максималните можни врнежи што би можеле да се појават во кој било период од работењето на рудникот. По завршувањето на работата на рудникот, ќе бидат изградени преливници покрај браната на хидројаловиштето за прифаќање на околните води. ДП истакна дека се направени студии за предвидување на можните поплави во коритата на реките Јазга и Штука и направени се модели на највисоките нивоа на водите што може да случат еднаш во 100 години.

Прашање околу ризикот и можноста да се прошири лош глас за загаденост на подрачјето поради присуството на рудник во оваа област и влијанието врз пласманот на земјоделските производи

Дончо Јанев изрази загриженост поради можноста странските партнери да одбиваат да откупуваат зеленчук од подрачјето поради можноста да се прошири лош глас за регионот како потенцијално загадено подрачје од работењето на рудникот. Дејан Мираковски даде примери за други региони каде што исто така оперираат тешки индустрии и од каде што се извезуваат врвни земјоделски производи. Тој наведе дека може повремено да се вршат хемиски анализи на производите и резултатите од анализите да се праќаат на странските партнери како доказ за квалитетот на производите што им се нудат. Драги Пелтечки додаде дека следењето на квалитетот на почвите во околината на проектот ќе биде дел од редовната програма за следење на медиумите на животната средина што ќе ги спроведува Еуромакс и анализите од таа програма може да се доставуваат како дополнителен доказ за квалитетот на почвата на која се одгледуваат земјоделските производи кои се продаваат на странските пазари. Благој Голомеов ги советуваше присутните од ЕЧГ да се организираат на подобар начин за да може да ја зајакнат соработката со Еуромакс и да излезат со квалитетни предлози за проекти кои би биле во интерес и на локалните земјоделски производители и на Еуромакс бидејќи заштитата на животната средина е заеднички приоритет.

Бранко Мицевски нагласи дека локалните експерти кои се вклучени во изработката на оцената на влијанието врз животната средина за проектот „Иловица-Штука“ со своите потписи го потврдуваат тоа што го направиле за потребите на Еуромакс во Оцената на влијанието врз животната средина и додаде дека тие како професори не би ја загрозиле својата позиција со ставање на својот потпис на нешто што не соодветствува на законите и не е според стандардите.

БМ потенцираше дека тие како учесници во изработката на оцената на влијанието врз животната средина се на располагање за давање одговори на сите прашања од заинтересираните граѓани и посочи дека граѓаните треба организирано да бараат средба со нив преку Еуромакс, а не поединечно, и дека тие би се одзвале на покани за средби само доколку се поканети од страна на Еуромакс.

Присутните од ЕЧГ на крај го истакнаа задоволството од остварената средба и обезбедените одговори, најмногу во насока на локалната поврзаност на стручните лица со населението и транспарентност во деталите кои македонските стручни лица ги претставија пред присутните.

Немаше повеќе прашања и состанокот заврши во 18:30.